

TEISTUMO LIETUVOJE BŪKLĖ, DINAMIKA IR STRUKTŪRA (1997)

Tyrėjų grupė: G. Babachinaitė, A. Dapšys, E. Eitutytė, D. Jočienė, J. Malinauskaitė, R. Merkevičius, I. Michailovič

Tyrimo rėmuose kaupiant, sisteminant ir apibendrinant informaciją apie teistumo būklę, dinamiką ir struktūrą, parengta metodinė informacinė medžiaga įstatymų leidėjui, būtina priimant sprendimus dėl baudžiamosios justicijos sistemos reformos.

Tyrimo duomenys konstatuoja, kad įvykus ekonominiams pokyčiams visuomenėje, nusikalstamumas taip pat didėjo, pradedant 1989 m. Per šį laikotarpį nusikalstamumo statistiniai rodikliai smarkiai kito: maždaug 3 kartus daugiau įregistruota nusikaltimų; daugiau kaip 1,5 karto padaugėjo išaiškintų asmenų, padariusių nusikaltimus; nuteistų asmenų skaičius padidėjo daugiau kaip 2 kartus (1996 m. teistumas padidėjo 112,2 proc. palyginus su 1988 m.). Nuteistų asmenų skaičiaus didėjimą daugiausia lėmė turtinio pobūdžio nusikaltimų skaičiaus didėjimo tendencija. Už šio pobūdžio nusikaltimus nuteistų asmenų skaičius per nagrinėjamą laikotarpį išaugo 3,4 karto (nuo 44 procentų tarp visų nuteistųjų 1988 metais iki 69 proc. tarp visų nuteistųjų 1994 m.). Nuteistieji už tyčinius nužudymus bendroje teistumo struktūroje sudaro apie 1-2 proc., tačiau bendras jų skaičius per nagrinėtą laikotarpį padidėjo maždaug 5 kartus. Nuteistieji už tyčinius sunkius kūno sužalojimus teistumo struktūroje sudarė vidutiniškai 1,5 proc., absoliutinis šių nuteistųjų skaičius išaugo maždaug 1,8 karto.

Teistumo struktūroje asmenys, nuteisti už grupinius nusikaltimus pastoviai sudaro apie 36 proc., jų skaičius didėjo pastoviai ir proporcingai bendram nuteistųjų skaičiui (per nagrinėtą laikotarpį padidėjo daugiau nei du kartus). 1988-1996 m. bendroje teistumo dinamikoje nuteisti asmenys, padarę nusikaltimus girtumo būklėje, pirmuosius ketverius šio periodo metus sudaro apie 50 proc., 1992-1994 m. - apie 39 proc., 1995-1996 m. - dar mažiau - 36-35 proc. Absoliutinis šių nuteistųjų skaičius didėjo beveik dvigubai lėčiau, negu bendras nuteistųjų skaičius. Taigi minėto laikotarpio dinamikoje konstatuota nuteistųjų „blaivējimo“ tendencija.

Bendroje teistumo struktūroje nuteisti nepilnamečiai per tiriamąjį laikotarpį sudarė nuo 11 proc. iki 14,5 proc. visų nuteistųjų, nuteistų nepilnamečių skaičius padidėjo 149,2 proc. Nepilnamečių teistumo struktūroje dominuoja asmenys, nuteisti už vagystes (apie 4/5 visų nuteistųjų nepilnamečių skaičiaus). Žymiai (nuo 9 nuteistųjų 1988 metais iki 173 nuteistųjų 1996 metais) padidėjo nepilnamečių, nuteistų už plėšimus, skaičius. Padarę sunkius nusikaltimus prieš asmenį (nužudymus, sunkius tyčinius kūno sužalojimus, išžaginimus), nepilnamečiai teistumo struktūroje kartu paėmus sudaro apie 6 proc.